

«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»

Соціально – гуманітарний факультет

Кафедра політичних наук і права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова приймальної комісії
акад. Чебикін О. Я.

«*Квітня*» 2019 року

Програма вступної співбесіди (випробувань)
для абітурієнтів, що вступають на перший (бакалаврський) рівень
ОПП «Політологія» за спеціальністю 052 «Політологія»

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вступної співбесіди (випробувань) для абітурієнтів, що вступають на перший (бакалаврський) рівень ОПП «Політологія» за спеціальністю 052 «Політологія». Програма розроблена з метою перевірки знань з історії політичної думки, теорії політичної науки та прикладної політології, перевірка основних понять та категорій політичної науки, спеціально-наукових теоретичних та прикладних методів пізнання, принципів та механізмів розвитку та функціонування політичної системи, особливостей процесу інституціоналізації політичних відносин в Україні тощо.

2. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Модель професійного політолога.

Політологія як покликання і спеціальність. Професійна модель фахівця-політолога. Політологія як покликання і спеціальність. Мотиваційна сфера політології. Соціально-психологічні аспекти професії політолога. Політологічні асоціації, політологічна періодика, політологічні конгреси. Професійна модель фахівця-політолога. Професійні групи і категорії. Норми професійної поведінки. Причини та умови становлення кодексів професійної поведінки. Дискусії про кодексах професійної етики фахівців-політологів.

Тема 2. Робота М. Вебера «Політика як поклик і професія».

М. Вебер – найвпливовіший авторитет суспільної думки кінця ХІХ - початку ХХ століття. Теоретична діяльність М. Вебера. Відмінна риса вчення М.Вебера.

Положення про природу політичної влади, про взаємини політики та етики.

Типи суспільного правління і типологія політичних лідерів: традиційне лідерство, харизматичне лідерство, раціонально – легальне лідерство. Психологічні і соціально політичні якості лідера: пристрасть, почуття відповідальності, окомір. Типи політичних діячів: політики за випадом, політики за сумісництвом, політики за професією.

Тема 3. Політологія – як система знань про політику.

Основні парадигми як логіко-теоретичні моделі концептуального тлумачення політичних явищ. Зв'язок парадигм і методів теоретичної політології. Класифікація методів дослідження. Загальнонаукові, соціально-

гуманітарні та спеціально-наукові методи. Якісні та кількісні методи. Роль кількісних методів у політологічних дослідженнях. Біхевіоризм. Інструментарій прикладної політології. Аналіз процесів прийняття державних рішень та експертиза їх наслідків. Моделювання та аналіз політичних процесів. Створення баз політичних даних та експертних систем політичного моніторингу. Поняття політичного консалтингу і маркетингу.

Тема 4. Політична влада та її особливості.

Влада як ключове поняття політології. Телеологічна, біхевіористська, психологічна, системна, структурно-функціональна та реляціоністська інтерпретація влади. Суб'єкт і об'єкт влади. Природа підпорядкування: влада заснована на страху, звичці, інтересі, переконанні, авторитеті, ідентифікації. Влада і вплив. Категорії авторитету, управління та лідерства. Механізми влади. Підстави і ресурси влади: економічні, силові, адміністративні, інформаційні та культурні. Цивілізаційні типи влади: європейський, східний, вотчинний. Особливості політичної влади. Співвідношення влади в суспільстві. Делегування і легітимність влади. Типологія легітимності за М. Вебером. Співвідношення легітимності та ефективності влади.

Тема 5. Держава та її сутність.

Держава у політичній системі суспільства. Держава як базовий інститут політичної системи. Походження держави. Поняття і ознаки держави. Суверенітет держави, наявність публічної влади, територіальний поділ населення, єдина фіскальна система, національне законодавство, монополія на застосування сили і фізичний примус та інші. Економічні, політичні і правові основи суверенітету держави. Функції держави – основні напрямки діяльності держави. Система органів державної влади. Типологія держав: формаційний і цивілізаційний. Форма держави – засіб організації політичної влади, що включає в себе форму правління, форму державного устрою і політичний режим.

Тема 6. Політична системи суспільства.

Системний підхід до вивчення суспільства і політики. Понятійний набір загальної теорії систем. Система і середовище, їх взаємодія. Трактатування Т. Парсонса, Д. Істона, Г. Алмонда. Структура, функції і динаміка політичних систем. Вплив груп панування на динаміку політичних систем. Типології політичних систем. Характерні риси політичних систем розвинених країн Заходу. Специфіка перехідних політичних систем в країнах, що розвиваються. Особливості трансформації сучасної політичної системи України. Порівняльний політичний аналіз: передумови виникнення та теоретико-методологічні підстави. Сутність порівняльного політичного аналізу і методологія дослідження. Види порівняльного аналізу політичних систем. Системний підхід

в теорії міжнародних відносин. Історичні приклади та сучасні підсистеми міжнародних відносин.

Тема 7. Політичні процеси.

Сутність політичного процесу. Фактори, що впливають на характер політичного процесу. Прогнозування та моделювання політичного процесу. Характер і особливості політичних процесів в Україні.

Технологія та організація політичного процесу (процедура прийняття політичних рішень, технологія політичної мобілізації).

Політична участь як найважливіша характеристика політичного процесу.

Тема 8. Демократія в політичному житті суспільства.

Демократія в політичному житті сучасного суспільства. Поняття демократії. Сучасні визначення демократії. Витоки та основні історичні форми демократії. Соціально-економічні, політичні та духовні основи демократичного суспільства. Типи демократії: безпосередня і представницька. Сучасні теорії демократії: ліберальна, плюралістична, елітарна, конкурентна. Сутність політичного плюралізму, його значення в демократичному суспільстві.

Тема 9. Міжнародні відносини та світова політика.

Міжнародна політика як засіб взаємодії різних суспільних груп — націй, держав, союзів та ін. Виникнення і еволюція розвитку міжнародної політики та міжнародних відносин. Поняття міжнародної політики. Основні риси міжнародної політики, їх характеристика. Принципи міжнародної політики. Основні форми і функції міжнародної політики. Дипломатія як форма міжнародної політики, її специфіка. Система міжнародних відносин. Суб'єкти та основні види міжнародних відносин. Зв'язок внутрішньої та зовнішньої політики. Міжнародні організації: сутність, основні принципи діяльності. Види міжнародних організацій (ООН, ЮНЕСКО, МВФ, МБРР, СБ, ГАТТ та ін.). Глобальні процеси розвитку сучасної цивілізації: геополітичний та етнополітичний аспекти. Місце України в системі міжнародних відносин. Проблема національних інтересів і національної безпеки Української держави.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА СПІВБЕСІДУ

1. Предмет політології.
2. Категорії, закономірності і функції політології як науки.
3. Консервативний напрямок політичної думки в Україні в пер. половині ХХ ст. (В.Липинський, С.Томашівський).

4. Політико-правові концепції Стародавньої Греції(Сократ, Платон, Аристотель).
5. . Політичні ідеї Середньовіччя (Августин Аврелій, Фома Аквінський.). Вчення про державу Н.Макіавеллі.
6. Монархічна модель державного управління Т.Гоббса. Суспільний договір Дж.Локка.
7. Німецькі філософи про суспільство, владу, державу і демократію. І.Кант. Правова держава Г.Гегеля.
8. . М.Драгоманов – основоположник політичної науки в Україні.
9. Національно-державний напрямок політичної думки з націоналістичним акцентом в Україні в пер.половині ХХст. Д.Донцов. Політичні погляди М.Міхновського.
10. Теорії зміни еліт(Моска, Парето.).
11. Влада як суспільне явище. Політична влада, її особливості.
12. Ресурси політичної влади.і легітимність політичної влади. Типи легітимності політичної влади.
13. Поняття легітимності політичної влади. Типи легітимності політичної влади.
14. Політична думка Стародавнього Китаю.
15. Політична система суспільства. Сутність і структура. Типологія політичних систем.
16. Сутність, структура та функції держави. Типи держави.
17. Форми державного правління.
18. Форми територіального устрою.
19. Політичні режими: сутність, типи політичних режимів.
20. Політичні партії і партійні системи. Функції політичних партій в суспільстві.
21. Типологія політичних партій.

22. Правова держава: сутність, основні риси і функції в суспільстві.
23. Поняття громадянського суспільства. Взаємозв'язок держави і громадянського суспільства.
24. Вибори, як найважливіший інструмент легітимності державної влади.
25. Основні типи виборчих систем. Виборча система України.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Максимальна кількість балів за усну відповідь – **200**.

1. **Оцінка „відмінно” (175–200 балів):** абітурієнт ґрунтовно і повно викладає матеріал, виявляє повне розуміння матеріалу, аргументує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно складені, викладає матеріал послідовно і правильно з огляду на норми літературної мови.
2. **Оцінка „добре” (150–174 бали):** абітурієнт дає відповідь, що задовольняє ті самі вимоги, що й на 175–200 балів, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауваження викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладання матеріалу і мовленнєвому оформленні.
3. **Оцінка „задовільно” (124–149 балів):** абітурієнт виявляє знання й розуміння основних положень конкретної теми, але викладає матеріал не досить повно і допускає помилки у формулюванні правил, не вміє глибоко і переконливо обґрунтувати свої помилки і відчуває труднощі під час добору прикладів, викладає матеріал непослідовно і допускає помилки у мовленнєвому оформленні відповіді.
4. **Оцінка „незадовільно” (100–123 бали):** абітурієнт виявляє повне незнання матеріалу відповідного питання.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова:

1. Американские просветители. Избранные произведения: В 2-х т. — М., 1969.
2. Автономов А.С. Основные категории и институты избирательного права. М., 1995.
3. Алмонд Г., Пауэлл Дж. Стром К., Далтон Р. Сравнительная политология сегодня. Мировой обзор: Учебное пособие / Под ред. М.В. Ильина, А.Ю. Мельвиля. М., 2002. С. 74-89.
4. Арон Р. Демократия и тоталитаризм / Пер. с франц. М., 1993
5. Ачкасов В.А., Елесеев С.М., Ланцев С.А. Легитимация власти в постсоциалистическом российском обществе. М., 1996.
6. Ашин Г.К. Элитология. Смена и рекрутирование элит. М., 1998.
7. Ашин Г.К., Понеделкин А.В., Игнатъев В.Г., Старостин А.М. Основы политической элитологии: Учебное пособие. М., 1999.
8. Балуев Д. Введение в политический анализ. М., 2012.
9. Вебер Макс. Три чисті типи легітимного панування. Свобода та примус у правових спільнотах// Вебер Макс. Соціологія. Загально-історичні аналізи. Політика. – К., 1998.
10. Взаимодействие политических и национально-этнических конфликтов. М., 2004
11. Гегель Георг-Вильгельм-Фридрих. Политические произведения. — М., 1978.
12. Гиггс Ф. Сравнительная оценка президентской формы правления // Сравнительная социология: Хрестоматия. М., 2005.
13. Голосов Г.В. Пределы электоральной инженерии: «смешанные несвязанные» избирательные системы в новых демократиях // Полис. 2007. № 3.
14. Грачев М.Н. Политика, политическая система, политическая коммуникация. М., 2009.
15. Давыдов А.А., Чураков А.Н. Анализ процессов «входа»-«выхода» в социальных системах // Социс. 1999. №5.
16. Даймонд Л. Прошла ли «третья волна» демократизации? // Полис. 2009. № 1
17. Даль Р. О демократии / Пер. с англ. М., 2000
18. Дарендорф Р. Современный социальный конфликт. Очерк политической свободы / Пер. с. Нем. М., 2012
19. Дегтярев А.А. Политическая власть как регулятивный механизм социального общения // Полис.- 2006.- № 3.
20. Демократия / Сост. С. Сироткин. М., 2011

21. Джефферсон Т. Тексты // Американские просветители. Избранные произведения. — Т.2. — М., 1969. Соч. — 2-е изд.
22. Дурдин Д.М. «Образ» политического лидера и возможности его изменения // Полис. 2012. № 2
23. Дюверже М. Политические партии. М., 2013.
24. Здравомыслов А.Г. Межнациональные конфликты в постсоветском пространстве. М., 2007
25. Зидентоп Л. Демократия в Европе / Пер. с англ. М., 2012
26. Зудин А.Ю. Истоки перемен: культурная трансформация «позднесоветского общества» // Мировая экономика и международные отношения. 1999. №4
27. Казанцев А.А. Политическая наука: проблема методологической рефлексии. Обзор круглого стола // Полис. 2011. № 6
28. Кант И. Идея всеобщей истории во всемирно-гражданском плане // Кант И. Сочинения в 6-ти т. — Т. 6. — М., 1965.
29. Кант И. Метафизические начала учения о праве // Кант И. Сочинения в 6-ти т. — Т. 4. — Ч. 2. — М., 1965.
30. Капустин Б.Г. Конец «транзитологии»? (О теоретическом осмыслении первого посткоммунистического десятилетия) // Полис. 2014. № 4
31. Карл Т.Л., Шмиттер Ф. Демократизация: концепты, постулаты, гипотезы (Размышления по поводу применимости транзитологической парадигмы при изучении посткоммунистических трансформаций) // Полис. 2004. № 4
32. Карпова Н.В. Политическая социализация как элемент гражданской культуры // Вестник МГУ. Сер. 18. Социология и политология. 2013. №1.
33. Кашанина Т.В. Происхождение государства и права. Современные трактовки и новые подходы: Учебное пособие. — М., 2009.
34. Кіс Т. “Виборчі системи та їхні політичні наслідки” // Нова політика. 1996р. №4. Стр.11-31.
35. Козер Л. Основы конфликтологии. СПб., 2009
36. Кретов Б.И. Политологическая теория лидерства // Социально-гуманитарные знания. 2000. № 2
37. Кретов Б.И. Типология лидерства // Социально-гуманитарные знания. 2000. № 3
38. Кудряшова Е.В. Лидер и лидерство: Исследование лидерства в современной западной общественно-политической мысли. Архангельск, 1996
39. Кузнецов И.И. Парадигма транзитологии (плюсы и минусы объяснительной концепции переходного периода) // Общественные науки и современность. 2000. № 5
40. Лебедева М.М. Политическое урегулирование конфликтов: Учебное пособие. М., 1999
41. Ледяев В.Г. Власть: концептуальный анализ. М., 2001.

42. Лібералізм. Антологія / Упоряд. О. Проценко, В. Ліосвий. — К.: Смолоскип, 2002.
43. Луман Н. Власть / Пер. с нем. М., 2001.
44. Лэш К. Восстание элит и предательство демократии / Пер. с англ. М., 2002
45. Мангейм Дж. Б., Рич Р.К. Политология. Методы исследования. М., 1999.
46. Маркс К. Критика Готской программы // Сочинения. — 2-е изд. — Т. 19.
47. Маркс К. Экономическо-философские рукописи 1844 г. // Сочинения. — Т. 42.
48. Маркс К., Энгельс Ф. Манифест Коммунистической партии // Сочинения. — Т. 4.
49. Мельниченко В. “Виборчі системи у світовій політичній практиці” // Віче. 1997 р. №3. Стр. 74-88.
50. Меркель В., Круассан А. Формальные и неформальные институты в дефектных демократиях // Полис. 2012. № 1, 2
51. Михельс Р. Демократическая аристократия и аристократическая демократия // Социс. 2000, №1.
52. Микитин А.Ф. Избирательное право. Избирательный процесс. М., 1996.
53. О’Доннелл Г. Делегативная демократия // Пределы власти. 1994. №2/3.
54. Оуэн Р. Избранные сочинения. — Т. 1-2. - М. - Л., 1975 — Т. 2.
55. Пантэм Р. Чтобы демократия сработала / Пер. с англ. М., 1996.
56. Пейн Т. Избранные сочинения. — М., 1969.
57. Пивоваров Ю.С. Концепция политической культуры в современной науке // Политическая наука. Теоретико-методологические и историко-культурные исследования. М., 1996.
58. Попова О.В. Методика и техника эмпирических политических исследований: Учебно-методическое пособие. СПб., 2002.
59. Преснякова Л.А. Теория политической социализации // Политическая наука. 2002. №2
60. Примуш М. Політичні партії та їх фінансова діяльність // Нова політика, 2000. №2
61. Примуш М. Правова інституціоналізація політичних партій // Нова політика, 1999. № 6.
62. Психология конфликта. Хрестоматия / Сост. И общ. Ред. Н.В. Гришиной. СПб., 2001
63. Сен-Симон. Избранные произведения. — Т. 1-2. - М. - Л., 1978. — Т. 2.
64. Соловьёв В. Значение государства // Сочинения: В 2 т. Т. 2. Чтения о богочеловечестве. Философская публицистика. – М., 1989.
65. Стрежнева М.В. Политическая культура в разных интерпретациях: анализ специфики понятия // Общественные науки и современность. 2002. №5.
66. Тихомиров Л.А. Монархическая государственность. – СПб., 1992

67. Тоталитаризм в Европе XX века. Из истории идеологий, движений, режимов и их преодоления / Руководители авторского коллектива Я.С. Драбкин, Н.П. Комолова, – М., 1996.
68. Турэн А. Социальные трансформации двадцатого столетия // Международный журнал социальных наук. 1998. № 23.
69. Фурье Ш. Избранные сочинения. В 4-х т. – М., 1978. – Т. 3.
70. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / Пер. с англ. М., 2003
71. Хантингтон С. Третья волна. Демократизация в конце XX века / Пер. с англ. М., 2003
- . Шведа Ю.Р. Теорія політичних партій і партійних систем: Навч. Посібник. – Львів: Тріада плюс, 2004. – 528 с.
72. Эйзенштадт Ш. Революция и преобразование обществ. Сравнительное изучение цивилизаций / Пер. с англ. М., 1999
73. Элейзер Д.Дж. Сравнительный федерализм // Полис. 2005. №5.

Додаткова:

1. Августин Аврелий. Исповедь.- М., 1992.
2. Аврелий Марк. Наедине с собой. Размышления //Римские стоики: Сенека, Эпиктет, Марк Аврелий.- М., 1995.
3. Аквинский Ф. Трактаты о правлении.- М., 1993.
4. Аристотель. Никомахова этика. Политика. Сочинения: В 4 т., -Т.4 - М., 1983
5. Бергер А. Политическая мысль древнегреческой демократии.- М., 1966.
6. Боннар А. Греческая цивилизация. М., 1992, Т.1-3.
7. Гегель Г.Ф. Лекции по истории философии. СПб., 1994 . Кн. 3;
8. Грановский Т.П. Лекции по истории средневековья. М., 1987.
9. Данте А. Малые произведения. М., 1968.
10. Дигесты Юстиниана. Избранные фрагменты в переводе и с замечаниями Петерского И.С. М., 1984.
11. Древнекитайская философия. Собр.текстов: В 2 т., М., 1972.
12. Дройзен И. История эллинизма. Ростов-на-Дону, 1995, Т.1-3.
13. Зейдлер Гж. Політична думка стародавнього світу, Львів, 1959.
14. История правовых и политических учений. Под ред. Нерсесянца В. С.- М., 1988.
15. Карсавин Л.П. Культура средних веков. К, 1995.
16. Лебек С. Происхождение франков. V-IX века. М., 1993.
17. Ле Гофф. Цивилизация средневекового Запада. М., 1992.
18. Линч Джозеф. Середньовічна церква. К., 1994.
19. Материалисты древней Греции. Собрание текстов Гераклита, Демокрита и Эпикура, М., 1985

20. Моммзен Т. История Рима, СПб., 1993.
21. Переломов Л. С. Слово Конфуция, М., 1992.
22. Платон. Государство. Сочинения: В 3 т. М., 1971, Т.3, Ч.1.
23. Поснов М. З. История Христианской Церкви /до разделения Церквей-1054 г. Брюссель-Киев, 1991.
24. Рассел Б. История западной философии. К., 1995.
25. Себайн Дж., Торсон Т. История политической мысли. К., 1997.
26. Семененко К.И. Афоризмы Конфуция. М., 1987.
27. Соколов В.В. Средневековая философия. М., 1979.
28. Тойнби Дж.А. Постыжение истории. - М., 1991.
29. Утченко С.Л. Политические учения Древнего Рима. М., 1977.
30. Утченко С.Л. Цицерон и его время. М., 1972.
31. Хейзинга Й. Осень средневековья. Сочинения: В 3 т.. М.. 1995. Т. 2.
32. Хрестоматия памятников феодального государства и права стран Европы.- М., 1961.
33. Кто є хто в європейській та американській політології? Малий політологічний словник. Львів, 1995.
34. Цицерон. О государстве, о законах. Диалоги. М., 1994.
35. Читанка з історії філософії: В 6 т. кн. 1. К., 1992.
36. Ясперс К.Смысл и назначение истории.- М. ,1991.

14. Інформаційні ресурси.

1. <http://politics.ellib.org.ua> . Сайт містить розділ політології де є підручники.
2. <http://pidruchniki.ws> Сайт містить розділ політології є підручники.
3. <http://chitalka.net.ua/zmist/politologija>.

